

Beslut

efter kvalitetsgranskning av det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser vid Rödsleskolan i
Oskarshamns kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Rödsleskolan F-9 avseende kvaliteten inom det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser.

Granskningens syfte är att bedöma kvaliteten i de samråd som sker inom garantin för tidiga stödinsatser. I dessa samråd ska personal med specialpedagogisk kompetens bidra med sin kompetens till skolors arbete med att främja de yngre elevernas språkliga (svenska) och matematiska utveckling.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av skolenhetens förberedelse och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd. Av författningsstödet framgår i vilka situationer som samråd ska ske och där beskrivs även de centrala begreppen i garantin.

Skolinspektionen besökte Rödsleskolan F-9 den 4 maj 2023. Besöket genomfördes av utredarna Erica Jonvallen och Ulrika Sutorius.

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En gruppintervju med lärare och förskollärare som undervisar i förskoleklass.
- En gruppintervju lärare som undervisar i åk 1-3.
- En intervju med personal med specialpedagogisk kompetens.
- En intervju med rektorn.
- Studier av dokument som begärts in från skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Den här granskningen är del av ett större regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser

(<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/garanti-for-tidiga-stodinsatser/>).

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2023.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att arbetet på Rödsleskolan F-9 kan utvecklas avseende samråd inom garantin för tidiga stödinsatser.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del.

- Att utveckla rutinerna för arbetet med de samråd som ska ske mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens inom ramen för arbetet med garantin.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom följande del.

- Att särskild bedömning vid indikation samt planering och uppföljning av stödinsatser sker i samråd med specialpedagogisk kompetens.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 11 november 2023 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8799) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet inom de granskade områdena "Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser" och "Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser" kan utvecklas.

Granskningen visar att ett nära samarbete mellan speciallärare och undervisande förskollärare och lärare ännu inte etablerats på skolan och det saknas en samsyn kring hur arbetet med garantin ska utformas. Det finns vissa rutiner för arbetet i de årskursvisa arbetslagen men det framgår av intervjuer att dessa inte är tydliga och kända av alla.

Det framgår inte av intervjuer att förskollärare, lärare och speciallärare uppmärksammat behov av kompetensutveckling utifrån arbetet med garantin men ett behov av att utveckla strukturer framkommer.

Granskningen visar även att det görs analyser utifrån resultaten av de obligatoriska materialen. Dessa görs på olika sätt i de olika årskurserna men alla samråd genomförs inte och samråd genomförs inte alltid med speciallärare. Det framgår av samtliga intervjuer att det saknas gemensam tid för förskollärare, lärare och speciallärare att mer systematiskt genomföra de samråd som ryms inom garantin. Därmed nyttjas inte heller samtliga kompetenser i ett kollegialt lärande som också kan utveckla undervisningen.

Nedan motiveras Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödsatser

Motivering

Ett nära samarbete mellan lärare och speciallärare har ännu inte etablerats och det saknas samsyn kring hur arbetet med garantin ska utformas

Granskningen visar att berörd personal inte gemensamt har förberett för de samråd som är en del av arbetet med garantin, och att rutiner som innefattar samtliga samråd och som tydliggör lärarnas och specialpedagogernas ansvar i de olika områdena saknas.

I intervjuerna ges en bild av att speciallärare och undervisande lärare i förskoleklass och lågstadiet inte har etablerat ett nära samarbete kring garantins alla delar. En samsyn om vilka delar som garantin omfattar och innebörden i garantins särskilda begrepp saknas därmed. Av intervjuerna framgår att de på skolan inte haft gemensamma samtal om garantins utformning och lärarna beskriver att de samtal som förts framförallt äger rum årskursvis i läroplanen. I intervju med speciallärare beskrivs att det saknas en kultur på skolan av att utveckla undervisningen tillsammans och att speciallärarens roll främst varit att plocka ut elever som behöver stöd. Rektor uppger i intervju att lärarna framförallt tar kontakt med speciallärare vid behov.

Granskningen visar vidare att det finns rutiner för delar av arbetet med garantin, kopplat till olika årskurser, men att dessa inte är tydliga och kända av alla. I samtliga intervjuer framkommer en osäkerhet kring om det finns ett årshjul som omfattar garantins samtliga delar. I intervjun med specialläraren beskrivs exempelvis att det finns ett årshjul som visar när materialen ska genomföras och när avstämningar ska ske, men specialläraren är inte säker på om det finns ett dokument eller om det är något som bara är förgivettaget. Lärare i lågstadiet uppger till exempel att de tror att de har ett årshjul som anger när genomförandet ska ske och när elever ska lyftas till elevhälsoteamet (EHT).

Det framgår vidare att lärare förlitar sig på den resurslärare som har getts uppdraget att genomföra bedömningsstödet i årskurs 1, återkoppla resultaten till lärarna och genomföra vissa insatser. Rektorn uppger samtidigt att det pågår ett arbete med att, från den nya ledningens sida, sätta sig in i såväl organisationen i allmänhet som garantins samråd mer specifikt.

Behov av kompetensutveckling har inte synliggjorts i arbetet med garantin

Granskningen visar att varken förskollärare, lärare eller speciallärare har uppmärksammat något särskilt behov av kompetensutveckling kopplat till arbetet med garantin för tidiga stödinsatser. I intervjuer framgår att de inte heller gemensamt samtalar om undervisningen. Förskollärare i förskoleklass berättar till exempel att de själva satt sig in i kartläggningsmaterialet och också uppdaterar sina kunskaper vid behov. Det framgår även av intervjun att om lärare upplever behov av kompetensutveckling så kan de lyfta det med ansvarig chef. Samtidigt berättar lärare i både förskoleklass och årskurs 1 och 3 i intervju att den föreläsning om garantin som nyligen genomfördes av den centrala elevhälsan i kommunen var uppskattad. Vidare uppger en lärare att det var första gången garantins specifika begrepp kommit upp.

Rektorn uppger i intervju att det finns en tradition på skolan av att ha haft en stor specialpedagogisk organisation som inneburit att elever som behöver stöd får det av personal med specialpedagogisk kompetens utanför klassrummet. Detta framkommer även i intervjun med specialläraren som berättar att det finns goda kunskaper på skolan men att det samtidigt finns behov av att organisera om för att få med fler elever i den hjälp som ges. I intervjun med undervisande lärare i förskoleklass framkommer samtidigt att speciallärare inte alltid har kunskap om undervisningen i förskoleklass, även om det finns vilja att lära, och att de under de senaste åren haft flera olika speciallärare vilket påverkat samarbetet. Samtliga intervjuer med lärarna ger samtidigt också en bild av att det är svårt att finna tid för samtal och planering av insatser med speciallärare.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Motivering

Analysen görs utifrån materialens resultat men samråd genomförs inte alltid med speciallärare

Granskningen visar att samråd som tar sin utgångspunkt i de obligatoriska materialen genomförs på varierade sätt i de olika årskurserna men genomförs inte alltid i samråd mellan lärare och speciallärare.

Lärarna i förskoleklass beskriver att de själva genomför kartläggningsmaterialet, diskuterar vad kartläggningen visar och bokar tid med specialläraren för att prata om de elever som visat indikation.

De uppger vidare att de pratar om alla elever men att de lägger tyngdpunkten vid de elever som behöver stöd och extra anpassningar och lyfter också vid behov elever till elevhälsoteamet (EHT). I intervjun framkommer också att lärare i genomförandet sökt ge elever likvärdiga möjligheter att genomföra de obligatoriska materialen. En lärare i förskoleklass berättar till exempel att de nu gör aktiviteten "Sanden och riset" i mindre grupper så att eleverna ska kunna visa vad de kan och att de i en annan aktivitet ändrat innehållet för att möta elevernas intressen. I intervjun med lärare i årskurs 1 och 3 framgår att en resurslärare genomför bedömningsstöden i årskurs 1, diskuterar sedan resultaten med lärarna och därefter genomför insatser med de elever som behöver sådana. I intervjun beskriver en lärare att de vid samrådet får veta hur det gått för eleverna, vad elever behöver för extra hjälp och vilka områden de särskilt behöver fokusera på. Lärarna beskriver i intervjun att de upplever arbetssättet som tryggt och tydligt. Samtidigt uppger lärare att detta samtal är det enda som de har vad gäller garantin och att det inte finns någon rutin för samtal med specialläraren om hur det går för eleverna.

I båda lärarintervjuerna beskrivs en avsaknad av tid och av gemensamma forum för samtal med speciallärare och med kollegor som arbetar i andra årskurser. Lärare i både förskoleklass och årskurs 1 och 3 beskriver att samtal med specialläraren inte planeras systematiskt utan sker på språng. Vidare säger lärarna att specialläraren inte är med i samtal om extra anpassningar och inte heller deltar i uppföljningar av det stöd som ges.

Olika professioner tas inte tillvara i ett kollegialt lärande inom ramen för garantin

Granskningen visar att de samråd som ska genomföras inom ramen för garantin inte genomförs på ett sätt så att både förskollärares, lärares och speciallärares kompetens tas tillvara. De nyttjas därmed inte heller som utgångspunkt för ett kollegialt lärande. Av samtliga intervjuer framgår att specialläraren framförallt ses som en funktion som plockar ut elever för att genomföra tillfälliga insatser med elever. Lärarna ger vidare uttryck både för en avsaknad av strukturer, att det inte finns tid tillsammans med specialläraren samt att deras kompetenser inte tas tillvara.

Identifierat utvecklingsområde

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- **Att utveckla rutinerna för arbetet med de samråd som ska ske mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens inom ramen för arbetet med garantin.**

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens (särskild bedömning, planering av stöd och uppföljning av extra anpassningar).¹ Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid den särskilda bedömningen av en elevs eventuella behov av extra anpassningar och särskilt stöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik samt vid planering av sådana extra anpassningar så att rätt stödinsatser utformas för eleven. Den ansvariga förskolläraren eller läraren ska också vid uppföljningen av det stöd som getts samråda med personal med specialpedagogisk kompetens.²

Granskningen visar att det på Rödsleskolan saknas rutiner som omfattar samtliga samråd inom garantin och som tydliggör vilket ansvar förskollärare, lärare och personal med specialpedagogisk kompetens har i de olika samråden. Det saknas också samsyn om vad garantin omfattar och förståelse för de särskilda begrepp som särskiljer arbetet med garantin. Genom att utforma rutiner för hur samråd inom garantin för tidiga stödinsatser ska genomföras kan skolans lärare och personal med specialpedagogisk kompetens få bättre förutsättningar att utveckla en gemensam förståelse för de begrepp som är centrala i arbetet med garantin. Skolinspektionen ser att det finns en risk om samråden inom garantin inte förbereds och organiseras med kvalitet, då det kan leda till att lärare inte får tillgång till det viktiga stödet för att utveckla och anpassa undervisningen som personal med specialpedagogisk kompetens enligt garantin ska bidra med. Att ansvariga förskollärare, lärare och personal med specialpedagogisk kompetens är överens om innebörden i de begrepp som är av central betydelse i arbetet med garantin ("visa indikation", "särskild bedömning" och "samråd") är grundläggande för att garantin ska kunna genomföras. Det är särskilt viktigt att det finns en samsyn om den låga tröskel som ska krävas för att en elev ska bedömas uppvisa "indikation". Detta för att minimera risken för att elever som inte har så uppenbara stödbehov förblir oupptäckta.

¹ 3 kap. 4a § skollagen (2010:800).

² 3 kap. 4 § skollagen (2010:800).

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderar Skolinspektionen att rektorn ger speciallärarna förutsättningar att etablera ett nära samarbete med berörda förskollärare och lärare, så att de tillsammans kan utveckla rutiner för det gemensamma arbetet med garantin på skolan samt skapa en samsyn om målsättningen med arbetet. Med fördel kan Skolverkets rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser användas i detta arbete.³

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Att särskild bedömning vid indikation samt planering och uppföljning av stödinsatser sker i samråd med specialpedagogisk kompetens.

I skollagen finns bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet. Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Ansvarig förskollärare eller lärare ska i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling.⁴ Den särskilda bedömningen ska ske i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.⁵

Granskningen visar att lärare i årskurs 1 på skolan genomför den särskilda bedömningen med den lärare som har uppdrag som resurslärare och inte med specialläraren. Detta kan innebära att elever vars behov av stöd är svårupptäckt riskerar att inte upptäckas i tid samt att de stödinsatser som därefter sätts in inte blir tillräckligt effektfulla. Genom att rektorn säkerställer resurser så att den specialpedagogiska kompetens som behövs finns med i såväl den första analysen av resultat som vid särskild bedömning av indikation, samt planering och uppföljning av stödinsatser, så skapas förutsättningar för att syftet med garantin bättre kan uppfyllas.

³ Skolverket (2022). Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet. Tillgänglig via <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet>

⁴ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen.

⁵ 3 kap 4 a § skollagen.

Mot bakgrund av ovanstående rekommenderas rektorn likaså att se till att personal med specialpedagogisk kompetens används i såväl analys som planering och uppföljning av insatta stödinsatser. Rektorn rekommenderas även att verka för ett kollegialt lärande där specialpedagogisk kompetens används i analys och utveckling av lärares undervisning.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Roger Thuring.

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Erica Jonvallen (föredragande), utredare Ulrika Sutorius, utredare Ana-Maria Koci Spång medverkat.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån Skolverkets rekommendationer för arbetet med garantin.⁶

Följande områden granskas:

Förberedelser för samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens etablerar ett nära samarbete och samtalar om hur det gemensamma arbetet med garantin ska utformas och hur arbetet ska leda till att syftet med garantin uppfylls.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens identifierar behov av och föreslår kompetensutvecklingsinsatser inom garantins område.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens arbetar tillsammans utifrån organisationens och skolans rutiner och med frågorna vad, hur, när och av vem något ska göras inom garantin.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens utvecklar en samsyn kring begrepp och målsättning för arbetet med garantin.

Genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens tar stöd i varandras kompetens i arbetet med att möta elevernas varierande förutsättningar och behov.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens reflekterar och analyserar tillsammans hur undervisningen har utgått från ett varierat sätt att lära och hur eleverna har fått möjlighet att visa sina kunskaper.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens samtalar om vilket stöd som fungerar för eleven.

Lärare och personal med specialpedagogisk kompetens analyserar tillsammans resultaten av de obligatoriska materialen utifrån vad det är som påverkar elevernas resultat.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Garanti för tidiga stödinsatser \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/garanti-for-tidiga-stodinsatser).

⁶ Skolverket (2022). *Rekommendationer om arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklass och lågstadiet*. Tillgänglig via < <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/rekommendationer/rekommendationer-om-arbetet-med-garantin-for-tidiga-stodinsatser-i-forskoleklass-och-lagstadiet> >.

Bilaga 2: Författningsstöd

Förberedelser och genomförande av samråd inom garantin för tidiga stödinsatser

I skollagen finns bestämmelser om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet. Garantin består av flera led för att säkerställa att elever i behov av stödinsatser får rätt stöd i rätt tid. Enligt skollagen ska ansvarig förskollärare eller lärare i förskoleklassen, årskurs 1 och 3 i grundskolan under vissa förutsättningar genomföra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling. Den särskilda bedömningen ska göras om det, utifrån obligatoriska kartlägnings- och bedömningsmaterial, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk eller matematik som gäller för aktuell skolform.⁷

Om det efter en sådan särskild bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie verksamheten eller göras en anmälan om eventuellt behov av särskilt stöd till rektorn enligt 7 §.⁸

I slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet i grundskolan ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts. Resultatet av uppföljningen ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.⁹

Skollagen definierar tre situationer inom garantin för tidiga stödinsatser, där ansvarig förskollärare eller lärare som huvudregel ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens. Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid den särskilda bedömningen av en elevs eventuella behov av extra anpassningar och särskilt stöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik samt vid planering av sådana extra anpassningar så att rätt stödinsatser utformas för eleven. Den ansvariga förskolläraren eller läraren ska också vid uppföljningen av det stöd som getts samråda med personal med specialpedagogisk kompetens.¹⁰

⁷ 3 kap. 4 § 1 st. skollagen (2010:800).

⁸ 3 kap. 4 § 2 st. skollagen.

⁹ 3 kap. 4 b § skollagen.

¹⁰ 3 kap. 4 a § skollagen.

Av förarbetena framgår att syftet med garantin för tidiga stödinsatser inte bara är att de elever som är i behov av stödinsatser ska få sådana insatser tidigt. Avsikten är också att det ska säkerställas att dessa insatser är utformade utifrån elevens behov. Specialpedagogisk kompetens kan enligt förarbetena bidra till att stödinsatserna utformas på ett ändamålsenligt sätt och även bidra i utvärderingen av insatserna.¹¹

Vidare anges i förarbetena att personal med specialpedagogisk kompetens ska vara ett stöd för ansvarig forskollärare eller lärare, bland annat vid bedömningen av behovet av stödinsatser hos de elever som befinner sig i gränslandet mellan dem som inte bedöms ha något sådant behov och elever där förutsättningarna för extra anpassningar eller anmälan till rektorn enligt 7 § redan är uppfyllda. På vilket sätt samrådet ska genomföras måste avgöras från fall till fall. Även i fråga om planering måste det sätt på vilket samrådet ska genomföras avgöras från fall till fall.¹²

I läroplanen anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.¹³ Vidare anges att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, och samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹⁴

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt hjälp de behöver. Rektorn har vidare ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁵

¹¹ Regeringens proposition 2017/18:195. *Läsa, skriva räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*, s. 51 f.

¹² Prop. 2017/18:195 s. 86.

¹³ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), 1. Skolans värdegrund och uppdrag, avsnitt En likvärdig utbildning.

¹⁴ Lgr 22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁵ Lgr 22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.